Trend assessment of investment activity of insurance companies in Ukraine

Yu. Koverninska

University of State Fiscal Service of Ukraine

Article info

Accepted 28.02.2019

University of State Fiscal
Service of Ukraine

Ковернінська, Ю.В. (2019).
Оцінка тенденцій
інвестиційної діяльності
страхових компаній
України. *Fundamental and
applied researches in
practice of leading scientific
schools*, 31 (1), 93–99.

Koverninska, Yu. V. (2019). Trend assessment of investment activity of insurance companies in Ukraine. Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools, 31 (1), 93–99.

The study reveals actual issues of investment activity of insurance companies. The article considers the key indicators of the investment activity of insurers in the dynamics, in particular: the volume of insurance reserves and assets, their structure, the main directions of asset investment. The separated main tendencies of the investment activity determine the existing problems and outline the further perspective directions of investment activity development of Ukrainian insurance companies.

Key words: insurance; insurance companies; investments; insurance reserves; securities; financial market; investment activity.

Оцінка тенденцій інвестиційної діяльності страхових компаній України

Ю.В. Ковернінська

Університет державної фіскальної служби України

Стаття присвячена актуальним питанням інвестиційної діяльності страхових компаній України. В статті розглядаються ключові показники інвестиційної діяльності страховиків в динаміці, а зокрема: обсяги страхових резервів та активів, їх структура, основні напрямки інвестування активів. Виокремлені основні тенденції інвестиційної діяльності страховиків, одночасно дозволяють визначити наявні проблеми та дозволити окреслити подальші перспективні напрямки розвитку інвестиційної діяльності страхових компаній України.

Ключові слова: страхування; страхові компанії; інвестиції; страхові резерви; цінні папери; фінансовий ринок; інвестиційна діяльність.

Вступ

В умовах пошуку додаткових джерел фінансування економічного зростання, дедалі більше виникає потреба у максимально можливій реалізації переваг діяльності страхових компаній, а особливо їх інвестиційної складової. Інвестиційна діяльність страхових компаній відіграє суттєву роль як на макро- так і на мікрорівні. На макроекономічному рівні інвестиційна діяльність

страхових компаній здатна стати потужним джерелом фінансування розвитку фондового ринку та пріоритетних галузей економіки. На рівні окремого страховика, одним із важливих чинників щодо здатності ефективно виконувати свої прямі функції та вчасно відповідати за зобов'язаннями є обсяг отриманого інвестиційного доходу. Крім того, на мікрорівні до цілей здійснення інвестиційної діяльності страхових установ можуть належати: забезпечення фінансової стійкості

страховика та достатнього рівня платоспроможності; отримання прибутку; захист вартості активів установи від інфляційних процесів; підвищення конкурентоспроможності тощо.

Актуальні питання здійснення інвестиційної діяльності страховими компаніями висвітлено у працях провідних вчених України та світу. Серед українських дослідників дана тематика висвітлена в працях В. Базилевича, О. Барановського, Л. Богріновцевої, О. Квасовського, М. Клапківа, О. Кнейслер, Н. Налукова, С. Панчишина, І. Рекуненко, В. Федоренко, Д. Черваньова, В. Шахова та багато інших. Серед зарубіжних вчених в даному напрямі працювали Дж. Кейнс, Р. Джуччі, П. Массе, Ф. Фабозці, Ф. Хенке та ін. Високо оцінюючи внесок зазначених дослідників, варто зауважити, що інвестиційна діяльність національних страховиків перебуває під впливом перманентних змін економічного середовища в межах якого вони функціонують. Тому виникає постійна потреба у оцінці тенденцій руху даної сфери відповідно до сучасних реалій сьогодення, задля окреслення подальших перспектив її розвитку.

Мета дослідження

Метою статті є оцінка тенденцій інвестиційної діяльності страхових компаній України задля окреслення подальших перспектив її розвитку.

Виклад основного матеріалу

Страхові компанії належать до суб'єктів господарювання, які функціонують в межах діючої економічної системи, тому їх діяльність, в першу чергу, ґрунтується на загальних принципах функціонування всіх суб'єктів господарювання. Зокрема, відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», діяльність суб'єктів господарювання, а отже і страхових компаній в тому числі, включає наступні види діяльності: операційна, інвестиційна та фінансова [1]. Такий розподіл діяльності страхових компаній на види можна прослідкувати у звіті про рух грошових коштів, який здає страхова компанія до відповідних органів та у визначені терміни.

Особливе місце в загальній структурі діяльності страхових установ належить інвестиційній складовій, тобто інвестиційній діяльності. В контексті відображення у фінансовій звітності інвестиційна діяльність являє собою «придбання та реалізацію тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів (грошей)» [1]. Інвестиційна діяльність страхової організації розпочинається після реалізації операційної діяльності, тобто з того моменту, коли страховики залучають кошти від страхувальників. Згодом ці кошти перетворюються у страхові резерви, що стають гарантією для виплати відшкодування, якщо страховий випадок матиме місце. Від моменту надходження страхових премій до моменту виплати відшкодування (якщо страховий випадок настане), кошти резервів вважаються тимчасово незадіяними, саме тому страхові організації формують за рахунок них інвестиційний портфель. Тобто, страхові організації

трансформують таким чином кошти, які отримують від страхувальників, в активний капітал, що обертається на фінансовому ринку [3, с. 159]. Операційна й інвестиційна види діяльності страхової організації тісно переплітаються. Оскільки, не можна реалізувати інвестиційну функцію страхування не здійснивши попереднього формування страхових резервів. В той же час, завдяки результативному розміщенню страхових резервів і власних ресурсів страхова організація може досягнути необхідного рівня фінансової стійкості.

При обґрунтуванні значення інвестиційної діяльності для страхової установи зауважимо, що здійснення цього виду діяльності, який передбачає формування інвестиційного портфеля та управління ним, дає змогу суб'єкту господарювання, як інвестору, отримувати додатковий дохід, вкладаючи інвестиційні ресурси у прибуткові активи. При цьому, що важливо, мають дотримуватись умови збереження фінансових ресурсів, оскільки страхова компанія залучає кошти страхувальників у своє тимчасове розпорядження, та ліквідності активів, тому що страховий випадок може настати будь-коли [3, с. 159–160]. У світовій практиці найбільшу частку отриманого доходу страховика становить дохід отриманий саме від реалізації виваженої інвестиційної політики. Натомість, в національній практиці здебільшого прибуток страхової установи отримується за рахунок операційної діяльності.

До потенційно можливих джерел здійснення інвестиційної діяльності страхових компаній в узагальненому вигляді можна віднести: власні кошти (статутний та резервний фонди, прибуток, цільове фінансування та надходження); залучені кошти (поточне надходження страхових премій, резерви страхових внесків та відшкодувань, фонд запобіжних заходів).

Проте, основним джерелом інвестиційної діяльності страхових компаній наразі являються саме страхові резерви. Положення Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг «Про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика» [7] визначає, що «страхові резерви – величина, яка визначає грошову оцінку зобов'язань страховика за договорами страхування (перестрахування), розрахована відповідно до вимог законодавства з метою забезпечення майбутніх страхових виплат залежно від видів страхування» [7]. Закон України «Про страхування» [8] визначає головну мету їх формування, як «забезпечення майбутніх виплат страхових сум і страхового відшкодування залежно від видів страхування (перестрахування)» [8]. Наявність таких специфічних страхових резервів, які мають чітке цільове призначення, вирізняє страхові установи з поміж інших суб'єктів господарювання. Формування та розміщення страхових резервів є основою інвестиційної діяльності страхової установи та невід'ємною умовою її роботи.

У зв'язку з неоднаковим розподілом ризиків та різними структурами тарифної ставки як джерела формування страхових резервів страхових установ,

страхові резерви у страхуванні життя та ризикових видах страхування мають відмінності у складі та методиках проведення розрахунків. Так, Закон України «Про страхування» [8] визначає, що «страхові резерви поділяються на технічні резерви і резерви із страхування життя (математичні резерви)» [8]. При здійсненні страхування життя відповідно до особливостей його проведення формуються резерви зі страхування життя. В той же час, за видами страхування, відмінними від страхування життя, утворюються технічні резерви.

Природа формування страхових резервів пов'язана з інверсією циклу страхової організації. Страхова премія сплачується до того як виникає фактична відповідальність, тому страхова установа змушена накопичувати частину від платежів, щоб мати можливість виконати прийняті на себе зобов'язання протягом всього терміну страхування. По суті відбувається резервування частини страхової премії відповідно до терміну дії договору. Це дозволяє, окрім зазначеного вище, точніше визначати фінансові результати операцій страхових компаній [10, с. 15].

Формування страхових резервів впливає не тільки на фінансовий результат від страхової діяльності, а й є основою отримання прибутку від інвестиційної діяльності. Страхові резерви можуть бути використані страховиком для отримання інвестиційного доходу. Якщо за підсумками фінансового року страхові компанії, особливо ті, що займаються страхуванням життя, від основної (страхової) діяльності мають високу ймовірність отримання збитків, то здійснення інвестиційної діяльності здатне покращити ситуацію, забезпечивши тим самим цим страховикам отримання прибутків. При інвестуванні коштів вони повинні мати гарантію їхнього збереження і в той же час можливість оперативного отримання готівкових коштів для погашення зобов'язань перед своїми страхувальниками.

Грунтуючись на тому, що основним джерелом здійснення інвестиційної діяльності страхових установ є страхові резерви, проведемо аналіз їх обсягів в розрізі видів за останні чотири роки (2014-2017рр), доповнивши аналіз даними за I півріччя 2017-2018рр. (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка страхових резервів та активів страховиків в Україні
за 2014-2017 рр. та I півріччя 2017-2018 рр., млн. грн.**

Показники	2014	2015	2016	2017	I півріччя 2017	I півріччя 2018
Обсяг сформованих страхових резервів, у т.ч.:	15 828,0	18 376,3	20 936,7	22 864,4	20 778,1	23 977,0
- резерви зі страхування життя	5 306,0	6 889,3	7 828,2	8 389,6	7 797,5	8 487,5
- технічні резерви	10 522,0	11 487,0	13 108,5	14 474,8	12 980,6	15 489,5
Активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів	40 530,1	36 418,8	35 071,9	36 084,6	33 787,1	36 231,2

Джерело: складено автором за даними [4], [5], [6]

Незважаючи на відсутність в офіційних джерелах даних за повний 2018 рік, доповнення річної статистичної інформації даними за перші півріччя 2017-2018рр. дозволить в порівнюваному вимірі відобразити найактуальніші тенденції сьогодення у даній сфері.

Як відображає аналіз даних, представлених в табл. 1, такі показники, як страхові резерви в тому числі технічні та резерви зі страхування життя, активи страхових організацій в динаміці показували позитивні результати. Зокрема, детальніше аналізуючи загальну динаміку обсягів страхових резервів, зауважимо, що на кінець 2017 року у порівнянні з 2016 роком вони зросли на 9,2%, тобто в абсолютному вимірі це склало – 1 927,7 млн. грн. Порівнюючи значення даного показника з представленими даними 2014 року, то приріст був більш суттєвим та становив в сукупності 7036,4 тис. грн. (44,5%). Порівнюючи значення показників за I півріччя 2017 та 2018 років, зазначимо, що цей проміжок часу відзначився приростом резервів на 15,4%, тобто 3 198,9 млн. грн, а отже тенденція щодо зростання продовжилася. При чому станом на 30.06.2018 року значення сукупних страхових резервів, незважаючи на те, що 2018 рік ще не завершився, вже перевищувало відповідне значення 2014-2017 рр.. Звідси стає

очевидним, що за умови продовження даного тренду, обсяг страхових резервів за результатами завершення 2018 року перевищить аналогічні значення показників за попередні роки.

Проводячи аналіз в розрізі видів страхових резервів, зауважимо, що приріст резервів за ризиковими видами страхування у 2017 році, порівнюючи з 2016 роком, відбувся на 10,4%, тобто в абсолютних показниках – 1 366,3 млн. грн., а за цей же період математичні резерви зросли на 7,2% (561,4 млн. грн.). В динаміці за чотири роки страхові резерви за ризиковими видами страхування зросли на 37,6% (3952,8 млн. грн). За даними I півріччя 2017 – 2018 рр. резерви за ризиковими видами страхування зросли на 19,3%, в той же час математичні резерви показали приріст 8,8%.

Активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» [8] для представлення коштів страхових резервів у 2014 році досягли значення 40 530,1 млн. грн, в наступні ж роки відбулося деяке їх скорочення. Зокрема їх значення коливалося в межах від 35 071,9 млн. грн. – найнижча позначка (2016 р.) до 36 418,8 млн. грн – найвище значення (2015 р.). У 2017 році, порівнюючи з 2015 роком їх значення несуттєво скоротилося – близько 1%.

Доцільно проаналізувати видовий розподіл страхових резервів в динаміці (рис. 1), оскільки резерви зі страхування життя, за свою економічну природою мають більш довгостроковий характер, а значить можуть слугувати довгостроковим інвестиційним ресурсом на відміну від технічних резервів. З огляду на це важливим аспектом є опис пропорцій розподілу видів страхових резервів між собою. Вимірюючи пропорції

страхових технічних та математичних резервів в загальному обсязі страхових резервів, можна спостерігати, що питома вага технічних резервів за аналізований період перевищувала частку резервів зі страхування життя. Станом на кінець I півріччя 2018 року була представлена в наступній пропорції – 64,6% технічні резерви та 35,4% резерви зі страхування життя.

Рис. 1 Структура загальних обсягів страхових резервів в розрізі їх видів за 2014-2017 рр. та I півріччя 2017-2018 рр., %
Джерело: побудовано автором за даними [4], [5], [6]

Переважає, в тому числі в динаміці, частки технічних резервів над часткою резервів зі страхування життя, суттєво може обмежувати довгострокову інвестиційну діяльність страхових організацій України.

Досить сказати, що 80% сукупних інвестицій європейських страховиків (тобто більше 6 трлн. євро) припадає на компанії зі життєвого страхування. Близько 30% довгострокових позик в США профінансовано коштами страховиків життя, активи яких приблизно в три рази перевищують активи компаній, що здійснюють операції ризикового страхування. Даний факт пояснюється довгостроковим характером переважної частини договорів страхування життя, а також великою популярністю страхування життя (в структурі світової страхової премії на нього приходить понад 60% надходжень). Основні доходи від інвестиційної діяльності страхової установи включають в себе: доходи, отримані при розміщенні страхових резервів тільки в інвестиційні інструменти і доходи від інвестиційних операцій за рахунок власних коштів страхових організацій. Розміщення страхових резервів і власних коштів в окремі активи, що приймаються в покриття страхових резервів, не можуть бути визнані чистого інвестиційного діяльності, виходячи з економічної суті інвестицій [2, с. 26].

В інвестиційній діяльності страховиків особливу роль відіграють резерви зі страхування життя як потенційне джерело довгострокового інвестиційного капіталу, то проаналізуємо за рахунок чого саме відбувалися їх зміни протягом 2014-I півріччя 2018 рр. (табл. 2).

На кінець 2017 року страхові резерви змінилися на

983 млн грн., що на 18 млн. грн. менше порівняно зі значенням даного показника за попередній рік, а також на 478 млн. грн. менше у порівнянні з страховими резервами даними 2014 року. Найбільша частка в значенні величини зміни даного виду резервів належить іншим договорам накопичувального страхування, як становила 864млн. грн.

За I півріччя 2018 року величина зміни страхових резервів становила 166 млн. грн., що менше на 73% порівняно з I півріччям 2017 року. Найбільше значення величини зміни страхових резервів сформований за іншими договорами накопичувального страхування – 76 млн. грн. та іншими договорами страхування життя – 79 млн. грн.

За підсумками шести місяців 2018 року десять страхових компаній «Life» мали від'ємне значення приросту резервів у розмірі 159 млн. грн., що пов'язано з достроковим розірванням договорів страхування (за аналогічний період 2017 року від'ємне значення мали тринадцять компаній, що займаються страхуванням життя у розмірі 146 млн.грн.). Загальний приріст страхових резервів склав 324 млн. грн.

Страхові компанії, що надають страхові послуги, самостійно формують свою інвестиційну політику, проте в процесі вибору напрямів розміщення страхових резервів, вони повинні дотримуватись норм державного регулювання, що орієнтують на забезпечення повернення та ліквідності вкладень. Оскільки від ефективності й надійності розміщення тимчасово вільних коштів залежить не тільки дохід страховика, але і його платоспроможність [9].

Таблиця 2

**Зміна резервів зі страхування життя за 2014-2017рр. та
I півріччя 2017-2018рр**

Показники	2014	2015	2016	2017	I пів. 2017	I пів. 2018
Величина зміни резервів із страхування життя, у тому числі, яка відповідає:	1 461	1 720	1 001	983	621	166
інвестиційним доходам, що застосовуються для розрахунку страхових тарифів;	154	199	221	228	108	119
індексації розмірів страхових сум та (або) страхових виплат за офіційним індексом інфляції;	-18	44	51	62	27	38
частині інвестиційного доходу від розміщення коштів резервів із страхування життя, що залишилась після передбачених статтею 9 Закону України "Про страхування" обов'язкових відрахувань в математичні резерви та вирахувань витрат страховика на ведення справи;	284	267	327	314	158	149
загальному обсягу збільшення розмірів страхових сум та (або) страхових виплат (бонусів), які визначено за іншими фінансовими результатами діяльності згідно з договорами страхування, що передбачають участь страхувальника у інвестиційному доході страховика;	47	55	26	26	4	6
величині зміни розмірів страхових сум та (або) страхових виплат за договорами страхування, грошові зобов'язання за якими визначено у вільноконвертованій валюті або розрахункових величинах	189	178	65	59	15	-36

Джерело: складено автором за даними [4], [5], [6].

На рис. 2. відображена структура активів, дозволених для представлення коштів страхових резервів (ст. 31 Закону України «Про страхування») [8]. Відповідно до даних, наведених на рис.2, найбільшу частку за 2014-2017рр. у наведеній структурі займали депозити, цінні папери, що емітуються державою та акції. На кінець 2017 року їх сукупна частка становила 70,5%. В динаміці прослідковується чітка тенденція щодо скорочення

частки акцій та зростання питомої ваги депозитів та цінних паперів, що емітуються державою в інвестиційному портфелі. Якщо деталізувати інформацію щодо акцій, то в абсолютному вимірі обсяг акцій в сукупному портфелі порівняно з 2016 роком скоротився на 1 315,0 млн. грн., що у відносному виразі складає 16,5% та в результаті склав 18,4% від загального обсягу (або 6 653,6 млн. грн).

Рис. 2. Динаміка розподілу активів, дозволених для представлення коштів страхових резервів за 2014-2017 рр, %

Джерело: побудовано автором за даними [4], [5].

Порівнюючи дані 2017 року з початком аналізованого періоду (2014 рік), то скорочення відбулося на 28,6%. Скорочення частки акцій в динаміці вважаємо зумовлене ускладненими реаліями функціонування фондового ринку, а зокрема,

нестабільністю ринку акцій, що викликає закономірну реакцію страхових компаній щодо переміщення своїх коштів в більш надійні та ліквідні фінансові інструменти. Відповідно питома вага депозитів постійно зростає в динаміці, зокрема, у 2014 році вона складала

24,5%, а у 2017 році вже 33,9% від загального обсягу, тобто всього приріст склав 9,4%. Показує ріст також і показник частки державних цінних паперів, який зріс з 6,2% у 2014 році до 18,2% у 2017 році, тобто 12%. У національній практиці функціонування фінансового

ринку існує проблема досить обмеженого вибору фінансових інструментів для ефективного вкладення.

Динаміка розподілу активів, дозволених для представлення коштів страхових резервів за I півріччя 2017-2018 рр., представлена на рис. 3

Рис. 3 Динаміка розподілу активів, дозволених для представлення коштів страхових резервів за I півріччя 2017-2018 рр., %

Джерело: побудовано автором за даними [6].

У структурі активів, якими представлені резерви зі страхування життя, станом на 30.06.2018 у порівнянні з інформацією станом на 30.06.2017 відбулися такі зміни: на 156,1 млн. грн. (або на 3,9%) збільшився обсяг коштів, вкладених у цінні папери, що емітуються державою, і становив 4 126,9 млн. грн. (або 48,7% від загального обсягу активів, якими представлені резерви зі страхування життя); на 663,2 млн. грн. (або на 24,1%) збільшився обсяг коштів у банківських вкладах (депозитах), і становив 3 416,4 млн. грн. (або 40,3% від загального обсягу активів, якими представлені резерви зі страхування життя).

При цьому, обсяг активів, дозволених для представлення банківськими вкладами (депозитами) на поточних рахунках в іноземній валюті збільшився на 228,3 млн. грн. (або на 18,2%) і становив 1 479,3 млн. грн. проти 1 251,0 млн. грн. станом на 30.06.2017; на 87,8 млн. грн. (або на 14,8%) зменшився обсяг грошових коштів на поточних рахунках і становив 503,5 млн. грн. (або 5,9% від загального обсягу активів, якими представлені резерви зі страхування життя).

Таким чином, підсумовуючи проведений аналіз, можна виокремити наступні тенденції щодо інвестиційної діяльності страхових компаній України:

- обсяги сформованих страхових резервів та активів страховиків в динаміці зростають, що сприяє нарощенню потенціалу страховиків щодо здійснення інвестиційної діяльності;

- видова структура страхових резервів є неоднорідною, що відображається в переважанні питомої ваги технічних резервів (понад 60%) над резервами зі страхування життя, що суттєво обмежує можливості щодо довгострокового інвестування;

- хоча перелік дозволених активів для розміщення страхових резервів досить значний, проте реальні можливості страховиків із розміщення страхових резервів обмежені, що зумовлено як нестабільністю розвитку фондового ринку, так і тим, що не всі активи є прийнятними для інвестування страхових компаній, згідно із специфікою їх діяльності. Відповідно протягом останніх років активи страховиків останніми роками вкладався переважно у такі фінансові активи, як: банківські вклади та державні цінні папери.

Висновки

Отже, загальна структура діяльності страхових компаній представлена трьома ключовими напрямками: операційна, фінансова та інвестиційна діяльність. Особливий науково-практичний інтерес представляє собою інвестиційна діяльність, яка має здатність забезпечувати досягнення важливих цілей не лише на рівні окремої страхової установи, але й забезпечувати позитивний макроекономічний ефект. Важливою характеристикою сучасного етапу функціонування страхових організацій на національному рівні є

переважання отримання прибутків за рахунок операційної діяльності (страхування, перестрахування), що відрізняє їх від світових страховиків, які здебільшого формують свої прибутки за рахунок саме інвестиційної складової своєї діяльності. Серед ключових тенденцій інвестиційної діяльності страхових компаній було виокремлено наступні: позитивна динаміка зростання ключових показників інвестиційної діяльності страховиків протягом аналізованого періоду; переважання в загальній структурі страхових резервів технічних резервів; зростання частки інвестицій у державні цінні папери та депозити банків. Такі тенденції вказують на наявність низки проблем та визначають подальші перспективи для розвитку даної сфери. Зокрема, для вирішення виявлених проблем потрібно провести наступні заходи: адаптація національного законодавства у сфері інвестиційної діяльності страхових компаній до європейських стандартів; сформувати чітку концепцію реформування галузі щодо вдосконалення державного регулювання ринку; вдосконалити моніторинг діяльності страховиків та посилити контроль над дотриманням вимог щодо забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості; розробити нормативно-правові акти, які б урегулювали порядок діяльності страхових посередників (страхових агентів, аварійних комісарів тощо), розвиток фондового ринку в частині розширення переліку надійних фінансових інструментів.

References

1. Legal Act of Ukraine (2013). <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
2. Zaliyev, O. (2016). "Derzhavne rehuliuвання investytsiinoi diialnosti strakhovykh kompanii v Ukraini". [State regulation of investment activity of insurance companies in Ukraine], *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, vol.3(180). – pp. 25–32.
3. Kuzmenko, O.H. (2013). "Investytsiina diialnist strakhovykh kompanii". [Investment activity of insurance companies]. *Finansovyi prostir*, vol. 3 (11). – pp. 159–163.
4. "Pidsumky diialnosti strakhovykh kompanii za 2014 rik". [Results of the activity of insurance companies for 2014]. *Natsionalna komisiia, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh Ukrainy*. http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_%202014.pdf.
5. "Pidsumky diialnosti strakhovykh kompanii za 2017 rik". [Results of the activity of insurance companies for 2017]. *Natsionalna komisiia, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh Ukrainy*. http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_%202017.pdf.
6. "Pidsumky diialnosti strakhovykh kompanii za I pivrichchia 2018 roku". [Results of the activity of insurance companies for the first half of 2018]. *Natsionalna komisiia, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh Ukrainy*. http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_%20.pdf.
7. Legal Act of Ukraine (2018). <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18>
8. Legal Act of Ukraine (1996). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
9. Onyshko, S.V. (2016). "Rehuliatyvnyi potentsial finansovoho rynku v umovakh hlobalnykh vyklykiv". [Regulatory potential of the financial market in the context of global challenges], *Irpın: Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy*, 2016, 452 p.
10. Samoilevskiy, A.L. (2007). "Parytetnist strakhovykh operatsii: strakhovi rezervy yak zasib zbalansuvannya interesiv strakhovyya i strakhuvalnyka". [Parity of insurance operations: insurance reserves as a means of balancing the interests of the insurer and the insured], *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, 2007, vol. 3. – pp. 14–21.